ACTA SCIENTIARUM POLONORUM *Oeconomia 5 (1) 2006, 61–70*

SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARACH WIEJSKICH

Anna Oleńczuk-Paszel
Akademia Rolnicza w Szczecinie

Streszczenie. Celem badań prezentowanych w artykule jest identyfikacja potencjału społecznego oraz poziomu rozwoju przedsiębiorczości obszarów wiejskich. Każda gmina jest wyposażona w walory, których właściwe wykorzystanie stanowi podstawę społeczno-gospodarczego rozwoju. Dodatkowo każdej z nich przysługuje identyczny, zestaw instrumentów wpierających rozwój. Dlatego tak istotne jest kontrolowanie stanu zasobów i optymalne wykorzystanie instrumentów służących rozwojowi. Badania przeprowadzono w 2004 roku, wśród 12 gmin wiejskich podregionu koszalińskiego. Zakres czasowy badań dotyczy lat 2000–2004. W opracowaniu wykorzystano metody statystyczne oraz analiz i porównań. Do prezentacji danych zastosowano metody graficzne.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, potencjał społeczny, obszary wiejskie, rozwój

WSTĘP

Przeobrażenia społeczno-gospodarcze zapoczątkowane w Polsce w 1989 roku ujawniły wiele barier rozwojowych, charakteryzujących przede wszystkim te regiony, w których dominującą funkcję terenu pełniło rolnictwo. Złagodzenie problemów polskich obszarów wiejskich wymaga zainteresowania i inicjatywy nie tylko ze strony ich mieszkańców, ale całego społeczeństwa. Harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy Polski nie jest bowiem możliwy bez uwzględnienia interesów i potrzeb społeczności wiejskiej, stanowiącej 38,5% populacji.

Sytuacja na obszarach wiejskich będzie ulegała poprawie w wyniku dywersyfikacji i modernizacji rolnictwa oraz aktywizacji pozarolniczej działalności gospodarczej. W Polsce procesy te, w przeciwieństwie do doświadczeń krajów Unii Europejskiej, powinny przebiegać jednocześnie [Kłodziński i Rzeczkowska 2000].

Procesy modernizacji rolnictwa przyczyniają się do uwalniania zasobów siły roboczej, które powinny znajdować zatrudnienie w podmiotach gospodarczych powstających na terenach

Adres do korespondencji – Corresponding author: Anna Oleńczuk-Paszel, Akademia Rolnicza w Szczecinie, Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej, Katedra Polityki Gospodarczej i Rynku, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: apaszel@e-ar.pl

wiejskich. Szczególne znaczenie w tych procesach zostało przyznane małym i średnich przedsiębiorstwom, których powstawanie jest pozytywnym następstwem transformacji. W Polsce stanowią one 99,8% całej liczby aktywnych w sensie ekonomicznym firm krajowych [Wieczorek 2003]. Dlatego też nie budzi wątpliwości teza, że małe i średnie przedsiębiorstwa, głównie ze względu na cechy ekonomiczno-organizacyjne, są stymulatorem aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich.

Poznanie czynników warunkujących rozwój przedsiębiorstw na terenach wiejskich pozwala na określenie kierunków racjonalnego wykorzystania posiadanych przez nie walorów. Każda gmina jest wyposażona w zasoby zróżnicowane pod względem jakościowym i ilościowym, których właściwe zagospodarowanie może przyczynić się do jej dynamicznego rozwoju. Punktem wyjścia do wytyczenia drogi tego rozwoju jest analiza potencjału społecznego-gospodarczego gminy oraz stałe kontrolowanie zmian w posiadanych zasobach. Istnieje więc potrzeba ciągłego i systematycznego badania uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, zwłaszcza w ich ujęciu lokalnym [Fedyszak-Radziejowska 2001]. Prowadzenie wieloaspektowych badań empirycznych jest konieczne szczególnie w odniesieniu do terenów, na których proces ten przebiega bardzo powoli. Za takie należy uznać tereny wiejskie, na których udział sektora publicznego we własności użytków rolnych był najwyższy.

Celem badań prezentowanych w artykule była identyfikacja społecznych warunków rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich podregionu koszalińskiego. Realizacja celu głównego nastąpiła przez określenie:

- potencjału społecznego badanych gmin, rozumianego jako zasób ludzki o określonych cechach ilościowych i jakościowych,
- wpływu potencjału społecznego na poziom rozwoju przedsiębiorczości.

W związku z powyższym sformułowano następującą hipotezę badawczą: rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich jest determinowany potencjałem społecznym, co przesądza o jego przestrzennym zróżnicowaniu.

MATERIAŁ I METODA

Przedmiotem badań były społeczne uwarunkowania rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej prowadzonej na obszarach wiejskich. Uwarunkowania te rozpatrywane są w ujęciu mikroekonomicznym, a więc z punktu widzenia potencjału mikroregionu.

Podregion koszaliński, jako obszar badań, został wybrany celowo ze względu na uwarunkowania historyczne i peryferyjne położenie względem Szczecina. Badania skierowano do wszystkich gmin wiejskich podregionu koszalińskiego w liczbie 26. Uznano, że ten typ gmin szczególnie dotkliwie odczuwa efekty modernizacji rolnictwa i zbyt powolnego procesu rozwoju przedsiębiorczości. Chęć udziału w projekcie badawczym zgłosiło 12 gmin, w stosunku do których dokonano szczegółowej analizy uwarunkowań rozwoju przedsiębiorczości.

Dane wykorzystane do określenia poziomu potencjału społecznego badanych gmin oraz poziomu rozwoju przedsiębiorczości pochodziły z baz danych urzędów gmin i Roczników Statystycznych Województwa Zachodniopomorskiego, co pozwoliło na przedstawienie tych zjawisk z uwzględnieniem przedziału czasowego 2000–2004.

W celu weryfikacji hipotezy o przestrzennym zróżnicowaniu rozwoju przedsiębiorczości, wynikającym ze zróżnicowania potencjału społecznego badanego terenu, zastosowano przede wszystkim metody statystyczne umożliwiające badanie przestrzennego zróżnicowania obiektów wielocechowych, czyli takich jednostek przestrzennych, które można określić przez różne wartości zbioru zmiennych [Młodak 2002]. Obiektami takimi są jednostki samorządu terytorialnego każdego szczebla, które mogą być opisywane przez wiele różnych wskaźników. Ocena pojedynczych wskaźników daje pewne wyobrażenie o sytuacji społecznej i ekonomicznej badanych regionów, ale nie daje możliwości oceny ich przestrzennego zróżnicowania. Można to natomiast osiągnąć przez zastosowanie wielowymiarowej analizy porównawczej. W związku z tym w badaniu wykorzystano taksonomiczny miernik rozwoju (TMR) zaproponowany przez Z. Hellwiga [1968], który jest metodą porządkowania liniowego, umożliwiającą ocenę przestrzennego zróżnicowania obiektów społeczno-gospodarczych ze względu na osiągnięty poziom rozwoju.

W metodzie Z. Hellwiga każdy obiekt traktuje się jako punkt w n-wymiarowej przestrzeni euklidesowej, której poszczególne osie współrzędnych odpowiadają zmiennym Xj ($j = 1, 2, ..., n$). Wartości cech odpowiadające poszczególnym obiektom przedstawiane są w postaci macierzy:

$$X = \begin{matrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{matrix}$$

gdzie: x_{ij} oznacza wartość j-tej cechy w i-tym obiekcie ($i = 1, 2, ..., m$, $j = 1, 2, ..., n$).

W tak zestawionej macierzy zmienne, z powodu różnych jednostek, nie są jednorodne. Aby poddać cechy porównaniom należy dokonać ich standaryzacji, co pozwoli na eliminację jednostek miary i doprowadzi do wyrównania wartości cech. Standaryzacja cech dokonywana jest według wzoru:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{S_j} \quad (j = 1, 2, ..., n)$$

gdzie:

$$\bar{x}_j = \frac{\sum_{i=1}^{m} x_{ij}}{m}, \qquad S_j = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{m} (x_{ij} - \bar{x}_j)^2}{m}}.$$

Cechy zestandaryzowane tworzą macierz cech opisujących dany obiekt.

W celu ustalenia abstrakcyjnego obiektu, który będzie traktowany jako wzorzec rozwoju, należy określić, które z cech mają charaktery symulant, a więc mają dodatni wpływ na rozwój obiektu, a które mają charakter destymulant, a więc mają ujemny wpływ na rozwój obiektu. Tworzenie wzorca rozwoju następuje według następującego schematu:

$z_{oj} = \max_i z_{ij}$, gdy x_j jest stymulantą

$z_{oj} = \min_i z_{oj}$, gdy x_j jest destymulantą

Współrzędne wzorca stanowią więc najwyższe wartości stymulant i najniższe wartości destymulant. Następnie określamy odległość wyróżnionych obiektów od ustalonego w powyższy sposób wzorca, korzystając ze wzoru:

$$TMR = 1 - \frac{D_{io}}{D_o} \quad (i = 1, 2, ..., m)$$

gdzie:

$$D_{io} = \sqrt{\sum_{j=1}^{n} (z_{ij} - z_{oj})^2}, \quad D_o = \overline{D}_o + 2S_o; \quad \overline{D}_o = \frac{\sum_{i=1}^{m} D_{io}}{m}, \quad S_o = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{m} (D_{io} - \overline{D}_o)^2}{m}}.$$

Otrzymana w wyniku obliczeń syntetyczna miara rozwoju (TMR) przybiera wartości w przedziale od 0 do 1. Im bardziej wartość TMR zbliża się do jedności, tym silniej dany obiekt jest rozwinięty.

Na podstawie uzyskanych wartości syntetycznego miernika dokonuje się klasyfikacji gmin. Podstawą uzyskania klas są przedziały, jakie przyjmuje TMR na podstawie średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego. Klasy badanych obiektów uzyskuje się wykorzystując następujący schemat [Makać 1998]:

- klasa I (obiekty bardzo dobre) – $TMR \geq \overline{x} + s$,
- klasa II (obiekty dobre) – $\overline{x} \leq TMR \leq \overline{x} + s$,
- klasa III (obiekty przeciętne) – $\overline{x} - s \leq TMR \leq \overline{x}$,
- klasa IV (obiekty słabe) – $TMR \leq \overline{x} - s$.

Jednostki tworzące zbiorowość są charakteryzowane zazwyczaj za pomocą więcej niż jednej cechy. Cechy te nie są od siebie odizolowane, ale wzajemnie się warunkują, zachodzi więc potrzeba ich łącznego badania [Sobczyk 2000]. W celu określenia siły zależności między dwoma lub więcej cechami mierzalnymi można posłużyć się współczynnikiem korelacji liniowej Pearsona. Metodę zależności korelacyjnej wykorzystano przy określaniu zależności między potencjałem społecznym a poziomem rozwoju przedsiębiorczości. Zmienne, co do których sprawdzono hipotezę o ich skorelowaniu, zostały wcześniej określone za pomocą taksonomicznego miernika rozwoju i spełniały warunek o mierzalnym charakterze cech.

WYNIKI

Kluczowym składnikiem strategii rozwoju kraju jest wzbogacanie kapitału krajowego w kapitał ludzki, dzięki któremu możliwe jest rozwiązywanie problemów ekonomicznych. Odnosi się to także, a może przede wszystkim do problemów na szczeblu lokalnym, na którym brak wykształconych, doświadczonych i kreatywnych ludzi stanowi barierę każdej

aktywności. Dylematów polskich obszarów wiejskich nie będzie można rozwiązać bez wzbogacenia ich w kapitał ludzki. Stanowi on bowiem, w swoim wymiarze ilościowym i jakościowym, warunek konieczny dopływu kapitału rzeczowego i finansowego.

W celu potwierdzenia hipotezy o przestrzennym zróżnicowaniu rozwoju przedsiębiorczości, które wynika ze zróżnicowania potencjału społecznego, dokonano obliczeń przy zastosowaniu taksonomicznego miernika rozwoju (TMR). Kontrowersje w związku z zastosowaniem metody taksonomicznej mogą powstawać przy doborze zmiennych określających w sposób adekwatny daną zbiorowość. W niniejszym opracowaniu decydującą rolę w zakresie doboru zmiennych do modelu odegrały dwa czynniki. Były to aspekty merytoryczne uwzględnione w wyniku analizy literatury [Gazińska 2003, Brodziński 2004] oraz dostępność danych w statystyce publicznej. Ostatni czynnik spowodował istotne ograniczenie liczby zmiennych, ponieważ Roczniki Statystyczne Województwa Zachodniopomorskiego z lat 2001–2005 nie zawierają jednolitego zakresu danych. Sytuacja ta utrudnia prowadzenie badań porównawczych w czasie i wymusza dobór takich zmiennych, które są dostępne we wszystkich latach analizy.

Potencjał społeczny badanych gmin został scharakteryzowany na podstawie następujących cech:

- gęstość zaludnienia (osoby na km^2),
- przyrost naturalny na 1000 mieszkańców,
- wskaźnik bezrobocia (%),
- liczba osób z wykształceniem wyższym i średnim na 100 mieszkańców,
- odsetek ludności w wieku produkcyjnym (%),
- ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
- saldo migracji na 1000 mieszkańców.

Z kolei poziom rozwoju przedsiębiorczości został scharakteryzowany przez zmienne określające:

- liczbę jednostek gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 100 mieszkańców,
- liczbę prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców,
- liczbę przedsiębiorstw osób fizycznych na 1000 mieszkańców,
- liczbę miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców,
- liczbę zatrudnionych w usługach na 1000 mieszkańców,
- liczbę zatrudnionych w przemyśle na 1000 mieszkańców.

Korzystając z przedstawionych zmiennych zbudowano:

- macierz obejmującą 12 gmin i 7 zmiennych odnoszących się do potencjału społecznego,
- macierz obejmującą 12 gmin i 6 zmiennych odnoszących się do poziomu rozwoju przedsiębiorczości.

Następnie dokonano standaryzacji zmiennych, zbudowano wzorce i obliczono odległość każdej gminy od wzorca. Obliczenia takie przeprowadzono korzystając z danych z lat 2000–2004 dla zapewnienia pełnego obrazu badanych zjawisk i możliwości określenia ich zmian w czasie. Końcowe wyliczenia TMR pozwoliły na stworzenie ogólnego obrazu potencjału społecznego i poziomu rozwoju przedsiębiorczości w badanych gminach. Na podstawie uzyskanych wartości syntetycznego miernika dokonano klasyfikacji gmin.

Wartości TMR dla potencjału społecznego w badanych gminach zaprezentowano w tabeli 1, w której uwzględniono podział gmin na klasy.

Tabela 1. Potencjał społeczny – klasyfikacja gmin według TMR w latach 2000–2004
Table 1. Social potential – communities classification by TMR in 2000–2004

Lp.	Potencjał społeczny Social potential	Rok 2000 Year 2000		Rok 2001 – Year 2001		Rok 2002 – Year 2002		Rok 2003 – Year 2003		Rok 2004 – Year 2004	
		gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR
1	Gminy bardzo dobre Very good communities	Ustronie Morskie	0,7752350	Kołobrzeg	0,7737598	Kołobrzeg	0,7634815	Kołobrzeg	0,7285269	Kołobrzeg	0,7770885
		Kołobrzeg	0,7441088	Mielno	0,6439010	Ustronie Morskie	0,6462107	Biesiekierz	0,6294159	Biesiekierz	0,6552421
								Ustronie Morskie	0,6263673	Ustronie Morskie	0,6489974
								Mielno	0,6214175		
2	Gminy dobre Good communities	Będzino	0,5701503	Ustronie Morskie	0,6239900	Będzino	0,5584372	Będzino	0,4840806	Mielno	0,6177332
		Mielno	0,5660091	Będzino	0,5661854	Biesiekierz	0,5288097	Manowo	0,4755745	Będzino	0,5275565
		Biesiekierz	0,5615384	Biesiekierz	0,5232754	Mielno	0,4545658	Dygowo	0,4247651	Manowo	0,4459821
		Manowo	0,5513149	Manowo	0,4848624	Manowo	0,4097748				
						Dygowo	0,4039366				
3	Gminy przeciętne Average communities	Gościno	0,4012537	Gościno	0,4135532	Gościno	0,3604016	Gościno	0,2919434	Dygowo	0,4165792
		Dygowo	0,4003109	Dygowo	0,3581159			Świdwin	0,2205307	Gościno	0,3214632
				Sławoborze	0,2333888						
4	Gminy słabe Week communities	Sławoborze	0,1900193	Białogard	0,1899176	Sławoborze	0,1983569	Sławoborze	0,1556694	Sławoborze	0,2065261
		Świdwin	0,1859905	Ostrowice	0,1367069	Ostrowice	0,1829847	Ostrowice	0,1450082	Świdwin	0,1809664
		Białogard	0,1674630	Świdwin	0,0960318	Świdwin	0,1387718	Białogard	0,1395048	Ostrowice	0,1662021
		Ostrowice	0,1209839			Białogard	0,1202876			Białogard	0,1383863

Źródło: Obliczenia własne.
Source: Own calculations.

Rozpatrując potencjał społeczny gmin i jego zmiany w badanym okresie, należy stwierdzić, że sześć gmin nie zmieniło grupy klasyfikacyjnej. Były to: Kołobrzeg (I klasa), Będzino i Manowo (II klasa), Gościno (III klasa) oraz Białogard i Ostrowice (IV klasa). Pozostałe gminy w rozpatrywanych latach „przemieszczały się" między grupami klasyfikacyjnymi.

Najliczniejszą grupę stanowiły gminy dobre (rok 2000 – 4 gminy, rok 2001 – 4 gminy, rok 2002 – 5 gmin, rok 2003 – 3 gminy, rok 2004 – 3 gminy). Nie mniej liczna była grupa gmin słabych (rok 2000 – 4 gminy, rok 2001 – 3 gminy, rok 2002 – 4 gminy, rok 2003 – 3 gminy, rok 2004 – 4 gminy). Najmniej liczne były grupy gmin bardzo dobrych (rok 2000 – 2 gminy, rok 2001 – 2 gminy, rok 2002 – 2 gminy, rok 2003 – 4 gminy, rok 2004 – 3 gminy) i przeciętnych (rok 2000 – 2 gminy, rok 2001 – 3 gminy, rok 2002 – 1 gmina, rok 2003 – 2 gminy, rok 2004 – 2 gminy).

Porównując potencjały społeczne gmin z lat 2000 i 2004 można zauważyć, że w 2004 roku grupa gmin bardzo dobrych powiększyła się o gminę Biesiekierz, która dołączyła do gmin Kołobrzeg i Ustronie Morskie. Do grupy gmin dobrych zakwalifikowano Mielno, Będzino i Manowo. W grupie gmin przeciętnych nie nastąpiły zmiany. Nadal zaliczano do niej Dygowo i Gościno. Również grupa gmin słabych nie zmieniła swej liczebności. W 2004 roku zakwalifikowano do niej te same gminy, które tworzyły ją w 2000 roku, a mianowicie Sławoborze, Świdwin, Ostrowice i Białogard.

Biorąc pod uwagę przestrzenne zróżnicowanie gmin można stwierdzić, że bardzo wysoki poziom potencjału społecznego występuje w gminach nadmorskich i leżących przy głównych trasach komunikacyjnych. Gminy pasa środkowego i południowego charakteryzuje niższy poziom potencjału społecznego.

Wartości TMR dla poziomu rozwoju przedsiębiorczości w badanych gminach zaprezentowano w tabeli 2, w której uwzględniono podział gmin na klasy.

Poziom rozwoju przedsiębiorczości w badanych gminach nie wykazywał znacznego zróżnicowania w uwzględnianym okresie. Poza gminą Biesiekierz, która w 2001 roku została zakwalifikowana do gmin dobrych, gminą Gościno, która do grupy gmin dobrych została zaliczona w 2004 roku, i gminą Białogard, która od 2001 roku była kwalifikowana jako gmina słaba, zmiany miejsc gmin miały charakter wewnątrzgrupowy. Prawidłowość ta dotyczyła najliczniejszej grupy, a mianowicie grupy gmin przeciętnych.

W latach 2000–2004 do grupy gmin bardzo dobrych zakwalifikowano Ustronie Morskie i Mielno. Do gmin dobrych można było zaliczyć Kołobrzeg (przez cały okres analizy), Biesiekierz (od 2001 roku) i Gościno (2004 roku). Najliczniejszą grupą klasyfikacyjną, do której w 2000 roku `należały Biesiekierz, Gościno, Manowo, Będzino, Dygowo, Ostrowice, Sławoborze, Świdwin i Białogard, była grupa gmin przeciętnych. W 2001 roku grupa ta została pomniejszona o gminę Biesiekierz, którą zakwalifikowano do gmin dobrych, i o gminę Białogard, która, od wspomnianego roku do końca analizowanego okresu, jako jedyna należała do grupy gmin słabych. W 2004 roku grupa gmin przeciętnych została pomniejszona o gminę Gościno, którą należało zakwalifikować do grupy gmin dobrych.

Rozpatrując przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju przedsiębiorczości należy stwierdzić, że bardzo wysoki i wysoki poziom rozwoju przedsiębiorczości charakteryzuje gminy nadmorskie i leżące przy głównych szlakach komunikacyjnych. Wyższe wartości TMR w grupie gmin przeciętnych mają gminy sąsiadujące z gminami nadmorskimi

Tabela 2. Poziom rozwoju przedsiębiorczości – klasyfikacja gmin według TMR w latach 2000–2004
Table 2. Entrepreneurship development level – communities classification by TMR in 2000–2004

Lp.	Poziom rozwoju przedsiębiorczości Entrepreneurship development level	Rok 2000 – Year 2000		Rok 2001 – Year 2001		Rok 2002 – Year 2002		Rok 2003 – Year 2003		Rok 2004 – Year 2004	
		gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR	gminy communities	TMR
1	Gminy bardzo dobre Very good communities	Ustronie Morskie	0,8141863	Ustronie Morskie	0,8236893	Ustronie Morskie	0,7994044	Ustronie Morskie	0,7806258	Ustronie Morskie	0,8002419
		Mielno	0,6070360	Mielno	0,6095067	Mielno	0,6511631	Mielno	0,6745194	Mielno	0,6787439
2	Gminy dobre Good communities	Kołobrzeg	0,3875635	Kołobrzeg	0,4512406	Kołobrzeg	0,4030857	Kołobrzeg	0,3936550	Kołobrzeg	0,3964472
				Biesiekierz	0,3646189	Biesiekierz	0,3673253	Biesiekierz	0,3870569	Biesiekierz	0,3753024
										Gościno	0,3680554
3	Gminy przeciętne Average communities	Biesiekierz	0,3281281	Gościno	0,3094417	Gościno	0,3113852	Manowo	0,3149042	Manowo	0,317376
		Gościno	0,294857	Manowo	0,2994680	Manowo	0,3090214	Gościno	0,3079148	Będzino	0,2741273
		Manowo	0,2871700	Będzino	0,2803821	Będzino	0,2693485	Będzino	0,2710995	Ostrowice	0,2722205
		Będzino	0,2622613	Sławoborze	0,2689472	Ostrowice	0,2664505	Sławoborze	0,2584989	Dygowo	0,2436918
		Dygowo	0,2602177	Dygowo	0,2534891	Sławoborze	0,2599682	Ostrowice	0,2546897	Świdwin	0,2433077
		Ostrowice	0,2505488	Ostrowice	0,2426479	Dygowo	0,2550139	Dygowo	0,2487283	Sławoborze	0,2425355
		Sławoborze	0,2492962	Świdwin	0,2323461	Świdwin	0,2164167	Świdwin	0,2396892		
		Świdwin	0,2313874								
		Białogard	0,1999611								
4	Gminy słabe Week communities			Białogard	0,1659121	Białogard	0,1662406	Białogard	0,1511977	Białogard	0,154005

Źródło: Obliczenia własne.
Source: Own calculations.

(wyjątek – Dygowo) lub aglomeracjami miejskimi. Najniższe wartości TMR osiągały gminy popegeerowskie, w których gospodarkach istotne znaczenie ma rolnictwo.

W celu ustalenia zależności między potencjałem społecznym a poziomem rozwoju przedsiębiorczości posłużono się współczynnikiem korelacji liniowej Pearsona, który pozwala na określenie siły zależności między dwoma lub więcej cechami mierzalnymi.

W kolejnych latach analizy współczynnik korelacji r i statystyka t przyjmowały wartości zaprezentowane w tabeli 3.

Tabela 3. Współczynnik korelacji liniowej r i statystyka t między TMR dla potencjału społecznego i TMR dla poziomu rozwoju przedsiębiorczości w latach 2000–2004

Table 3. Correlation coefficient r and statistic t between TMR for social potential and TMR for entrepreneurship development level in 2000–2004

Rok Year	Współczynnik korelacji r Correlation coefficient r	Statystyka t Statistics t	t_α przy $\alpha = 0{,}05$ i $n - 2 = 10$ t_α by $\alpha = 0{,}05$ and $n - 2 = 10$
2000	0,685393	2,976492	
2001	0,687628	2,994876	
2002	0,611084	2,441259	2,228
2003	0,685244	2,975273	
2004	0,652244	2,721044	

Źródło: obliczenia własne.
Source: own calculations.

We wszystkich latach analizy współczynniki korelacji między TMR dla potencjału społecznego i TMR dla poziomu rozwoju przedsiębiorczości są statystycznie istotne na poziomie 0,05. Jest to korelacja wyraźna (powyżej 0,5) i dodatnia, co oznacza, że wyższemu poziomowi potencjału społecznego towarzyszy, średnio biorąc, wyższy poziom rozwoju przedsiębiorczości. Na podstawie uzyskanych wyników potwierdzono hipotezę o przestrzennym zróżnicowaniu poziomu rozwoju przedsiębiorczości, jako zjawisku determinowanym poziomem potencjału społecznego.

WNIOSKI

Na podstawie powyższych rozważań sformułowano następujące wnioski:

1. Poziom rozwoju przedsiębiorczości pozostaje w zależności z potencjałem społecznym, na co wskazuje wyraźna i dodatnia korelacja między rozpatrywanymi zjawiskami.
2. Gminy o korzystnym położeniu przyrodniczym i komunikacyjnym charakteryzuje wyższy poziom potencjału społecznego. Obserwuje się w nich również wyższy poziom rozwoju przedsiębiorczości.
3. Zarówno potencjał społeczny, jak i poziom rozwoju przedsiębiorczości w gminach podregionu koszalińskiego nie wykazywały znacznych zmian w czasie. We wszystkich natomiast latach analizy obserwuje się znaczne przestrzenne zróżnicowanie zjawisk poddanych badaniom.
4. Identyfikacja zasobów społecznych i gospodarczych jednostek samorządu terytorialnego jest konieczna i powinna stanowić punkt wyjścia dla planowania strategicznych działań na każdym szczeblu samorządu terytorialnego.

PIŚMIENNICTWO

Brodziński Z., 2004. Wskaźniki zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich – propozycje metodyczne [w:] Urban S. (red.) Agrobiznes 2004. Sytuacja agrobiznesu w Polsce po przystąpieniu do Unii Europejskiej, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1015, Wrocław.

Fedyszak-Radziejowska B., 2002. Przedsiębiorcy wiejscy 2001. Stabilizacja bez rozwoju [w:] Kłodziński M., Fedyszak- Radziejowska B. (red.), Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej, PAN IRWiR, Warszawa.

Gazińska M., 2003. Prosta metoda klasyfikacji gmin województwa zachodniopomorskiego z uwzględnieniem rozwoju demograficznego i ekonomicznego [w:] Jajuga K., Walesiak M. (red.), Taksonomia 10. Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 988, AE, Wrocław.

Greń J., 1970. Modele i zadania statystyki matematycznej, PWN, Warszawa.

Hellwig Z., 1968. Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr, Przegląd Statystyczny nr 4.

Kłodziński M., Rzeczkowska M., 2000. Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w krajach Unii Europejskiej – wskazówki dla Polski [w:] Kłodziński M. (red.), Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską, PAN IRWiR, Warszawa.

Makać W., 1998. Ranking pod względem sytuacji na rynku pracy, Wiadomości Statystyczne nr 5.

Młodak A., 2002. Taksonomiczne mierniki przestrzennego zróżnicowania rynku pracy, Wiadomości Statystyczne nr 4.

Sobczyk M., 2000. Statystyka, PWN, Warszawa.

Wieczorek P., 2003. Perspektywy małych i średnich przedsiębiorstw po akcesji Polski do UE, Wiadomości Statystyczne nr 11.

SOCIAL CONDITIONS OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN RURAL AREAS

Abstract. The aim of researches presented in the article is identification of social potential and entrepreneurship development level in rural areas. Each community is equipped in values which peculiar utilization is base of it's socio-economic development. In addition each of them could use the same set of instruments that support development. For that reason checking up on values state and optimum utilization of development instruments are so important. Researches were carried in 2004, among 12 rural communities in koszaliński subregion. Time ranges of researches refer 2000–2004. Statistic, analysis and comparison methods were used in the article. For dates presentation graphic methods were used.

Key words: entrepreneurship, social potential, rural areas, development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 20.06.2006